

Інтеграція до світового співтовариства вимагає від українців поєднання загальнолюдських цінностей із національними, державними та соціальними пріоритетами. Необхідно відмовитися від старих національних стереотипів і фобій, що є запорукою приєднання до основних цивілізаційних процесів. Водночас цей рух повинен носити гуманний характер і не породжувати нових антагонізмів. Великі потрясіння, що пережило українське суспільство упродовж останніх років, висока ціна, заплачена за прагнення людей змінити свою країну, вимагають вибудувати нову архітектуру взаємовідносин життєоблаштування вітчизняного соціуму. Шлях насильства, варварські форми колоніальної експансії повинні відійти в минуле. А в майбутньому – діалог цивілізацій, обмін культурними надбаннями й інформацією, інтеграція, яка повинна бути закладена в структуру вітчизняного соціального організму. Не зіткнення і протилежності, а збалансування елементів багатогранності. Об'єднання українців необхідне для збереження загальних духовних цінностей, які нас поєднують. Реалізація цих принципів стане основою для діалогу культур і будуть синтезом західної і східної моделі суспільств.

Марічану К.Д.

*студентка 1 курсу факультету адвокатури
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ІДЕОЛОГІЯ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Ідеологія – це дуже важливе суспільне явище. Сучасна держава базується на стратегії розвитку, яка знаходить своє відображення в ідеології. Жодне державне утворення не може існувати без духовно-ідеологічних основ, які складають фундамент його єдності, цілісності і одночасно містять цілеспрямовану програму соціальної життєдіяльності народу, суспільства і держави. Щоб краще зрозуміти це явище, ми розглянемо історію його виникнення, розкриємо зміст поняття, а також вивчимо, яку роль відіграє ідеологія в сучасному суспільстві.

Ідеологія – це, перш за все, система поглядів і ідей. Ідеології підпорядковані диктату певних цілей і політичних мотивів, претендують на завершеність і соціальну істинність. Навіть самий сумлінний дослідник, який

прагне бути об'єктивним, не може бути байдужим, так як для людини характерно ціннісне ставлення до світу, і у нього виникають ціннісні орієнтири, соціально-політичні симпатії і антипатії. Відсутність ідеології може призводити до соціокультурного розколу суспільства, до дестабілізації політичної та соціально-економічної ситуації в країні. Саме ідеологія найтіснішим чином пов'язана з політикою.

Вперше про ідеологію заговорили у Новий час, тут ідеологія виступає детермінантою політики і визначає вибір соціально-значущих цілей, соціальні дії та індивідуальну поведінку. А. Дестют де Траси і Етьєн де Кондільяк в кінці 18 століття намагалися створити науку, предмет якої був би присвячений ідеям і принципам їх формування. Вони вважали, що це вчення має структурувати правила керівництва в соціальному житті, тому його основою повинні виступати елементи права, політики і моралі.

Ідеологія держави – це не застигла ідіома, а рухлива і постійно трансформуюча система, націлена на реалізацію потреб і запитів суспільства, з'ясування його ставлення до різних інститутів влади. У ідеологіях фіксуються суспільно значимі ситуації, які виникають в житті і вимагають свідомого вибору. У процесі вироблення активного рішення та його послідовного втілення оформляються і соціальні ідеали як стратегічні прагнення того чи іншого шару.

Але ідеологія – це не просто теоретично оформлене усвідомлення соціальним шаром свого буття і тенденцій його розвитку. Система цінностей, які закріплюються в ідеології, створює орієнтири для соціальної дії. Відображаючи соціальні конфлікти і доводячи їх до кінця в ідеальній, теоретичній формі, будь-яка ідеологія виходить на людину як на суспільну істоту, сприяючи її соціальної, політичної, національної самоідентифікації. Ідеологічні цінності надають сенс суспільним вчинкам. Ідеологічні конструкції – це не цинічна брехня, а природна форма, в якій групи і класи усвідомлюють своє становище.

Великий внесок в еволюцію поняття «ідеологія» внесли відомі німецькі вчені К. Маркс і Ф. Енгельс, які підходили до аналізу ідеології з класових позицій, («Німецька ідеологія» і «Святе сімейство»). Марксизм розглядав ідеологію як частина надбудови над економічним базисом, опосередкованим соціальною структурою суспільства. Вони використовували термін «ідеологія» для позначення такої свідомості, коли знання про суспільство і його конфліктах переломлюється крізь призму соціально-класових інтересів.

Основоположники марксизму вважали ідеологію помилковим свідомістю, спотворюють дійсність [2, с. 236].

Ще один німецький вчений К. Маннгейм займався науковою розробкою терміна «ідеологія». Його позиція близька до марксистського розуміння ідеології. Фактично розвиваючи вчення К. Маркса про ідеологію, К. Мангейм доповнив останнє та зробив його більш послідовним. Увага К. Мангейма була зосереджена, передусім, на конкретизації марксистського поняття «ідеологія», яке поширилося і на сам марксизм, і на соціалістичні вчення. Значущим у теорії вченого був аналіз поняття «ідеології» не тільки щодо класів, але і щодо соціальних груп.

К. Мангейм розглядає ідеологію в першу чергу як спосіб проаналізувати мислення людини. Він хоче «показати, як людина насправді мислить» [1, с. 489]. Причому «дослідити мислення відповідно до його реального функціонування як знаряддя колективної діяльності в суспільному житті та в політиці» [1, с. 490].

Аналіз ідеології в цьому контексті є лише аргументом від парадигм, який застосовується для того, щоб зрозуміти принципи роботи нашого мислення. К. Мангейм доходить висновку, що ми мислимо в першу чергу як суспільні істоти, за допомогою суспільства, будучи включеним в нього, в його динаміку. К. Мангейм зауважує, що «люди не дистанційовані один від одного, вони співіснують <не лише фізично, як дискретні індивіди <...> Навпаки, вони діють спільно, <...> у складі різних груп» [1, с. 491]. Розвиваючи ідею ідеологічності соціальних груп, К. Мангейм стверджує, що індивіди в таких групах намагаються або змінити навколишній світ і природу, або зберегти їх в успадкованому вигляді.

Аргументація ідей соціальними реаліями, фактами, безумовно, цікавить К. Мангейма. Він дискутує не з питання вибору між і ідеями і фактами соціального контексту, а з питання первинності, причинності в ідеології – факт, який породжує ідею.

Ще один дослідник ідеології – Антоніо Грамші. У своїх роботах він ретельно аналізує марксизм, який називає «філософією практики». Грамші прийшов до висновку, що життєздатність буржуазної системи заснована не тільки на матеріальних, а й на ідеологічних (культурних і інтелектуальних) факторах. Панування певного класу (наприклад, буржуазії) засновано як на примусі (домінуванні), так і на ідеологічному лідерстві, яке він назвав гегемонією. Гегемонія здійснюється за допомогою інститутів громадянського суспільства (партії, профспілки, освітні та культурні установи,

церква, ЗМІ і т.д.). Грамші вважав, що громадянське суспільство і становить ідеологічну надбудову (тоді як «політичне суспільство» є державний апарат).

Отже, ідеологія – це сукупність суспільних ідей, теорій і поглядів, які відображають соціально-економічні умови життя людей з позицій певної соціальної спільності, а також програми із закріплення або зміни існуючих суспільних відносин. Ідеологія – складне духовне утворення, яке включає певну теоретичну основу, а також програму дій і механізми поширення ідеологічних настанов у масах, що впливають з цієї теоретичної основи. Різні дослідники в різний час зверталися до ідеології, але всі вони сходяться на думці, що кожна соціально-політична організація суспільства повинна мати свою ідеологію.

Література

1. Манхейм К. Диагноз нашего времени / Карл Манхейм // К. Манхейм Диагноз нашего времени. – М.: Изд-во Юрист, 1994. – С. 411–571.
2. Маркс К. Німецька ідеологія // К.Маркс і Ф.Енгельс. Твори: В 50 т. – К., 1959. – Т. 3. – С. 7–521.

Охмуш-Ковалевська О.І.

*викладач кафедри інновацій та інформаційної діяльності в освіті
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова*

ГУМАНІСТИЧНА ЕТИКА В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

На сьогоднішній день основною тенденцією розвитку сучасної освіти є її всебічна і багаторівнева гуманізація, орієнтована на людину і її потреби. Одним з головних завдань розвитку як освітнього середовища, так і суспільства в цілому, є створення умов для можливості максимальної самореалізації кожної людини. Ця ідея визначає цінності, цілі, суть і напрями розвитку освіти і пов'язана з таким сучасним напрямом у сфері освіти, як інклюзія. У свою чергу, досягнення успіхів в цьому процесі безпосередньо залежить від того світогляду, який домінує в суспільній свідомості. Безпосередньо напрям освітньої системи залежить від філософської ідеї, переважаючої в суспільстві.